

GYVIEJI ARCHYVAI

Prasmingos veiklos žmogus

Vytautas Kaziulionis gimė 1930 m. gegužės 12 d. Senojoje Varėnoje. Tėvas Antanas Kaziulionis priklausė Tautininkų sąjungai, todėl dar 1941 m. jų šeima buvo išvežamųjų sąrašuose.

Sugrįžę sovietai 1944 m. suėmė du Vytauto brolius Juozą ir Leoną, nes jie buvo Šaulių sąjungos nariai. Kai iškankinė paleido, jaunuoliai išėjo į mišką ir įstojo į Jono Jakubavičiaus partizanų būrį. 1949 metų pavasarį abu broliai žuvo.

Iki 1947 metų gruodžio 19 d., kai Vytautą su tėvais išvežė į Sibirą (į Tiumenės sritį, Baikalovo, vėliau – Jarkovo rajoną), jis buvo partizanų ryšininkas ir rėmėjas, jam suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Tremtyje gyvenimas buvo labai sunkus. Iš bado mirė vaikai ir seneliai. 1948 metų vasarą su Kazimieru Jankausku iš Šakių Vytautas įkūrė draugiją „Priesaika ištrėmimo“, kurios tikslas buvo gelbėti savo kraštiečius. K. Jankauskas, turintis aukštąjį agronomo išsilavinimą, parengė draugijos įstatus ir programą. Draugija plėtėsi pagal trejetų sistemą – vienas draugijos narys galėjo įtraukti į veiklą tik du asmenis.

Iš pradžių draugija organizavo tarpusavio šalpos paramą daugiavaikėms badujančioms šeimoms. Nupirko valtį ir tinklus. Sugautą žuvį, kurios čia buvo gausu, dalino vargstantiems. Jaunimui diegė tautinius papročius, tradicijas ir patriotinį pilietiškumą. Rinko žinias ir statistiką apie tremtinių buitį bei vykdomą genocidą. Aptvėrė naujai atsiradusias lietuvių kapines. Šapirografu spausdino periodinį laikraštėlį „Toli nuo Tėvynės“. Medžioklinių šautuvų buvo nesunku gauti, tad jaunimą mokė, kaip reikėtų saugiai pasitraukti į taigą, jei kultų karo grėsmė.

Vietiniams „vergvaldžiams“ labiausiai nepatiko, kad draugija kolektyviai reikalavo atiduoti žmonėms uždirbtus pinigų, nes viršininkai dažniausiai juos pasisavindavo.

Draugijos įstatus išsiuntė į gretimus tremtinių rezervatus. K. Jankausko kraštietis A. Kybartas draugiją įkūrė Jurginsko rajone. Siunčiamus į Tomsko sritį draugijos įstatus čekistai konfiskavo, nes visos siuntos buvo tikrinamos.

1951 m. kovo 4 d. suėmė K. Jankauską, po savaitės – Vytautą Kaziulionį, A. Volungevičių ir dar kelis vyrus, o Jurginsko rajone – A. Kybartą ir šešis draugijos narius. 1951 metų lapkričio 19 d. Vakarų Sibiro karinis tribunolas nuteisė 12 vyrų: K. Jankauską, A. Volungevičių, A. Kybartą ir V. Kaziulionį – sušaudyti, kitiems draugijos nariams skyrė po 25 metus lagerio. K. Jankauską ir A. Kybartą 1952 m. vasario 26 d. sušaudė. A. Volungevičiui ir V. Kaziulioniiu TSRS Aukščiausiojo teismo karinė kolegija nuosprendį sušaudyti pakeitė 25 metais lagerio. 1992 m. Rusijos Federacijos prokuratura visus reabilitavo.

Po teismo V. Kaziulionis pateko į Norilsko griežtojo režimo penktąjį lagerį. Čia įsijungė į slaptą politinių kalinių judėjimą. Vadovavo koviniam penketui, besiruošiančiam sukilimui. Dalyvavo čekistams parsidavusiųjų tramdymo operacijose, kurios buvo žiaurios ir rizikingos.

1953 m. gegužės 28 d. keturi lietuviai – J. Grunskis, A. Gabužis, V. Subačius ir V. Kaziulionis – gavo nurodymą iškelti ant barako stogo juoda sukilimo vėliavą, kadangi gyvenimo vieninteliame du aukštus turinčiame barake.

Už aktyvų dalyvavimą sukilime Vytautą su kitais 86 lietuviams išvežė į Magadano aukso kasyklas. Česlovo Kavaliausko iniciatyva čia leido laikraštėlį „Toli nuo Tėvynės“. Laiko turėjo pakankamai, nes dirbti atsisakė. Čekistai be Maskvos leidimo negalėjo kalinių išskirstyti po kitus lagerius. Bijojo, jog nepaklusnumo virusu neužkrėstų kitų.

Po dvejų metų iš Maskvos gavė leidimą tvarkytis savo nuožūria lagerio vadovai pagaliau atsikratė nepaklusniųjų: 1955 metais Vytautas buvo išsiųstas į Irkutsko srities Taišeto lagerius.

1956 m. visus draugijos narius Maskvos ypatingoji komisija paleido į laisvę. Tik V. Kaziulioniiui sumažino bausmę iki dešimties metų. Nelaisvėje iš viso išbuvęs 14 metų į Lietuvą jis grįžo 1961 m.

Buvę Norilsko sukilėliai palaikė ryšius. Vėliau pasivadino „Norilsko Vyčių bendrija“. Už dalyvavimą Norilsko sukilime V. Kaziulioniiui suteiktas Kario savanorio statusas, jis apdovanotas Krašto apsaugos ministro Lietuvos kariuomenės kūrėjų – savanorių medaliu (2008 m.).

Nuo 1988 m. įsijungė į Sąjūdžio veiklą. Didžiausią dėmesį skyrė partizanų kovos įvertinimui ir jų pagerbimui. 1990 m. Daugų miestelyje su keliais entuziastais iškasė ir perlaidojo 25 partizanų palaikus. Daugų kapinėse jų garbei pastatė ažuolų memorialą.

Iki 2000 metų V. Kaziulionio iniciatyva ir rūpesčiu perlaidota apie 50 partizanų palaikų, paminkluose įamžinta 670 žuvusiųjų vardų. Su grupe bendražygių Dainavos apygardoje jis pastatė 18 paminklų, koplytstulpių ir paminklinių akmenų.

Šiam darbui neturėjo lėšų, nesulaukė jokios paramos iš valdžios, tad Vytautas kreipėsi pagalbos į užsienio lietuvius. Parėmė Australijos, Kanados, Amerikos ir Švedijos lietuviai. Iš užsienio visiems darbams gavo apie 100 tūkstančių litų.

2005 metais išleido knygą „Dainavos apygardos partizanų atminties paminklai“ (1000 egz. tiražu), gausiai iliustruotą nuotraukomis, kurioje ir atsispindi atlikti darbai. 2007 m. pasirūpino pakartotiniu knygos leidimu (2000 egz. tiražas). 1300 tokių knygų buvo padovanota visoms Lietuvos mokykloms.

1995 metais kartu su istori-

ku Algiiu Kašeta Varėnos rajono mokyklų vyresniųjų klasių mokiniams pradėjo organizuoti rašinių konkursą „Lietuvos laisvės kovų ir kančių istorija“. 1999 m., padedant Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro (LGGRTC) gen. direktorei D. Kuodytei, konkursas tapo respublikinis. Kiek vėliau prisijungė ir Krašto apsaugos ministerija, skatindama nagrinėti Lietuvos kariuomenės istoriją, tad konkursas įgavo dar platesnę ir brandesnę prasmę.

Ruošdamiesi konkursui mokiniai lankė politinius kalinius, tremtinius, partizanus, užrašė jų atsiminimus. Tų atsiminimų surinko apie tūkstantį.

2008 metais buvo atrinkti 76 geriausi darbai ir sudėti į knygą „Pokario žmonių likimus apmąstome šiandien“.

V. Kaziulionis labai aktyviai rašė straipsnius ir rajono, respublikinę ir net užsienio spaudą. Juos spausdino Kanados lietuvių laikraštis „Tėviškes žiburiai“, Klivlendo (JAV) tautininkų laikraštis „Dirva“, respublikinis laikraštis „Tremtinys“ ir kt. V. Kaziulionis yra knygų „Norilsko vyčiai“, „Partizanų takais“ ir žurnalo „Laisvės kronikos“ bendraautoris.

Nuo 1993 m. buvo renkamas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos (LPKTS) Varėnos filialo tarybos pirmininku, juo dirbo 23 metus.

Nuo 1995 metų (3 kadencijas) buvo renkamas į rajono savivaldybės tarybą. 1995 m. Lietuvos laisvės kovų sąjungos (LLKS) Pietų Lietuvos srities partizanų valdyba Vytautą apdovanojo padėkos raštu už Lietuvos laisvės kovotojų atminimo įamžinimą Pietų srities regione.

1998 m. už nuopelnus Lietuvai apdovanotas pirmojo laipsnio LPKTS žymeniu.

1999 m. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio Kryžiaus penktojo laipsnio ordinu.

Tokie biografiniai duomenys. Metai. Skaičiai. Faktai. Nuveiktų darbų virtinė. Vienama straipsnyje Vytautas Kaziulionis pavadintas idealistų kartos ir veiksmo žmogumi. Pridursiu, jis – Prasmingos veiklos žmogus. Manau, toks apibūdinimas labai tinka.

Apie dvasinį pasaulį, apie patirtas kančias, nuoskaudas, džiaugsmus ir rūpesčius nemėčiau. Tai jau būtų kitas pasakojimas.

Papasakojau apie Senosios Varėnos gyventoją – Vytauto Kaziulionio, buvusio tremtinio, kalinio, Norilsko sukilimo dalyvio, šviesaus žmogaus – gyvenimą ir veiklą. Jau sparčiai įkopęs į devintą dešimtį, pavydėtinos atminties, smalsus, nepraradęs humoro jausmo, kupinas planų ir sumanymų džiaugiasi Laisvos Lietuvos šimtmečio sulaukęs. Nors sveikata nebėra Vytauto sąjungininkė, jis nepasiduoda.

Įveikusiam sudėtingiausius gyvenimo išbandymus ir nepalūžusiam linkiu ištvermės ir dabar.

Alesė Danutė
NEKRAŠIENĖ

Renkame Varėnos kraštui nusipelnusių žmonių šimtuką

Onutė DROBELIENĖ

Džukų tradicijų ir papročių metraštininkė, etnografė, pedagogė, tautodailininkė, etnokultūrinių renginių organizatorė

Gimė 1957 m. vasario 24 d. Intoje, Rusijoje. 1963 – 1967 metais mokėsi Anykščių pradinėje, 1967-1971 m. – Anykščių 2-ojoje vidurinėje mokykloje, 1971-1975 m. baigė Rokišio kultūros mokyklą. 1975-1976 m. dirbo Troškūnų (Anykščių r.) zoniniuose kultūros namuose metodininkė, 1976 m. buvo Raguvėlės (Anykščių r.) kultūros namų direktorė, 1976-1977 m. – Anykščių rajono kultūros rūmų metodininkė. 1977-1982 m. ji studijavo Leningrade (dabar – Sankt Peterburgas, Rusija). Įgijo teatro ir kino režisierės specialybę. 1982-1987 m. O. Drobelenė dirbo Kapuko (dabar – Marijampolė) O. Sukackienės pedagoginėje muzikos mokykloje režisūros ir sceninės kalbos dėstytoja. Dirbo Marijampolės teatre.

Nuo 1987 m. iki 2008 metų O. Drobelenė gyveno ir dirbo Varėnos rajone, Marcinkonyse. Čia ji su bendraminčiais kūrė etnografijos muziejų, klostimo teatrą, senųjų amatų centrą. Surinko didžiąją dalį ekspонатų, parengė ekspozicijas pirkioje, kluone, svirne.

Besiklausydama vietinių pasakotojų ir dainininkų, užrašė ir fotografuodama, žingsnis po žingsnio O. Drobelenė prikėlė ne tik Marcinkonių, bet ir aplinkinių kaimų

– Žiūrų, Puvočių, Margionių, Musteikos, Lynežerio, Zervynų dainininkus. Jos paruošti ansambliai dalyvavo tarptautiniuose festivaliuose: pasaulio lietuvių dainų šventėse, festivaliuose „Baltica“, „Skamba skamba kankliai“, „Džukų godos“. Jos vadovaujamas Puvočių kaimo etnografijos ansamblis dalyvavo tarptautinėje folkloro ansamblių festivalyje mugėje „Bartholomausmarkt Lamstedt-96“, kečius kartus festivalyje „Parebė, laiveli“ Klaipėdoje.

O. Drobelenė rengė amatų mokyklėles, seminarus. Pelniusi kaimo žmonių pasitikėjimą, ne kartą sėdėjo su naminių degtinės varytojais, daugybę jų pasakojimų ir technologijų gudrybių bei pavadinimų užrašė. Daug metų domėjosi Šilinių džukų kulinariu paveldu, ieškojo galimybių bent Džukijos nacionaliniame parke „kurtinio ašarą“ legalizuoti.

O. Drobelenė užrašė senųjų džukų prisiminimus apie vaško paruošimą, žvakių gamybą bei kitus amatus. Daug įvairių paslapčių apie žvakių gamybą, deginimą saugoma Marcinkonių muziejuje. Čia tęsiasi ir amatų mokymo tradicijos. Viena iš jų – žvakių

liejimas.

Onutė Drobelenė ir fotomenininkas Arūnas Baltėnas – didelio pasisekimo sulaukusio albumo „Šilų džukai“ (2009) autoriai. Etnografės O. Drobelenės nuopelnas – nepakartojami, autentiški šilų džukų pasakojimai, užrašyti džukiškai, kruopščiai rinkti nuo 1991-ųjų – Džukijos nacionalinio parko įsteigimo – iki 2007 metų. O. Drobelenė yra ir pažintinio albumo „Kur šaltiniai alma“ (2005) bendraautorė.

Šiuo metu O. Drobelenė dirba Valstybinėje saugomų teritorijų tarnyboje prie Aplinkos ministerijos, Viešųjų ryšių ir ūkio skyriaus vyriausia specialiste. Taip pat atsiaga ir už Kultūros paveldą Lietuvos saugomose teritorijose. Veda žaliąsias pamokas Lietuvos mokyklose, populiarindama Džukijos krašto etnokultūrinį palikimą, rašo straipsnius, organizuoja renginius, amatų mokymo seminarus.

Eugenijus DROBELIS

Mokslininkas ornitologas, fotografas, daugybės mokslo populiarinimo straipsnių, knygų ir fotoalbumų autorius, videofilmų apie rečiausius Lietuvos paukščius kūrėjas

Eugenijus Drobelis gimė 1954 m. liepos 2 d. Kupreliškės kaime, Biržų rajone. 1978 m. baigė Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškų ūkio fakultetą, įgijo miškų ūkio inžinieriaus specialybę. 1985 m. A. N. Severcovo gyvūnų evoliucinės morfologijos ir ekologijos institute, Maskvoje, apsigynė biologijos mokslų daktaro disertaciją Lietuvos plėšriųjų paukščių tema.

E. Drobelis dirbo Žuvinto rezervate, Čepkelių rezervato jaunesniojo mokslinio bendradarbiu, Čepkelių rezervato direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams, 1990-1994 m. – Aplinkos apsaugos departamente Vilniuje. Nuo 1997 m. dirbo Džukijos nacionaliniame parke, iki 2017 m. gegužės 22 d. - Džukijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos direktoriaus pavaduotojas. Dirba Lietuvos ornitologų draugijoje.

Didžiąją savo laiko dalį E. Drobelis praleidžia gamtoje: stebėdamas ir fotografuodamas paukščius. Mokslininkas yra vienas profesionaliausių Lietuvos ornitologų, garsus plėšriųjų paukščių žinovas ne tik mūsų šalyje, bet ir Europo-

je. Yra surengęs ne vieną fotografijos parodą. Už videofilmą „Erelių žemė“ 2004 m. metais jis buvo apdovanotas respublikine Petro Abukevičiaus premija. Ši premija E. Drobeliui atiteko ir 2008 m. už dokumentinį pasakojimą apie gervių gyvenimą Čepkelių raiste „Tu gervela...“.

2009 m. P. Abukevičiaus premiją jis pelnė už filmą apie kurtinių tuoktuves „Kai teks kurtiniai“.

E. Drobelis yra leidinio „Lietuvos raudonoji knyga“ (1992, 2007) vienas sudarytojų ir autorių. Su kitais autoriais sudarė leidinius: „Čepkelių rezervatas“, „Lietuvos fauna. Paukščiai“, „Svarbios Lietuvos pelkės ir seklūs vandenys“, „Varėnos kraštas“, „Reti ir saugomi“, „Kapiniškiai, Rudnia, Dubininkas“, „Kur šaltiniai alma“, parengė metodines rekomendacijas „Lizdų įrengimas juodiesiems gandrams“ ir „Dirbtiniai lizdai plėšriesiems paukščiams“. Be to, mokslininkas parašė knygas: „Lietuvos miškų plėšrieji paukščiai“, „Čepkeliai“, „Juodasis gandrų“, „Šutemų šaukliai“, „Kai teks kurtiniai“, „Vidur girių“

bei kitus leidinius, kurie gausiai iliustruoti paties autoriaus nuotraukomis. Paskelbė per 70 mokslo ir mokslo populiarinimo straipsnių, per 250 straipsnių populiarioje spaudoje.

E. Drobelio pastangomis buvo įrengtas Drevinės bitininkystės muziejus ir bitininkystės takas Musteikoje.

Už neįkainojamą indėlį saugant ir puoselėjant unikalias Dainavos krašto gamtos vertybes, dideles ir nuoširdžias pastangas gamtos trapumą ir kaitą profesionaliai įamžinant fotografijose, kino filmuose, knygose E. Drobelis 2006 m. buvo apdovanotas Varėnos rajono savivaldybės premija ir „Sidabrinės bitės“ ženklu.

Parengė Laimutė CIBULSKIENĖ
Varėnos viešosios bibliotekos
vyr. bibliografė